

KOMPJUTERSKI KRIMINAL I INTELEKTUALNA SVOJINA

COMPUTER CRIME AND INTELLECTUAL PROPERTY

Nikolić D. Jasna
Advokatsko-patentna kancelarija
jnd.advo@yubc.net

Sadržaj – *Analiza uporedne sudske prakse iz oblasti kompjuterskog kriminala u vezi sa intelektualnom svojinom je od izuzetne važnosti za obezbeđivanje njene krivičnopravne zaštite na prostoru Srbije i Crne gore.*

Abstract - *Analysis of the comparative judicial practice of the computer crime in connection with intellectuall property is of the exceptional importance forssecuring it's legal protection in the territory of Serbia and Montenegro.*

UVOD

Intelektualna svojina kao intelektualni kapital svojih nosioca dobija apsolutno jednu novu dimenziju sa razvojem Interneta a kompjuterski kriminal danas najčešće u različitim vidovima eksponiranja fokusiran je ka intelektualnoj svojini. Izvršioци ovih krivičnih dela umišljajno postupaju sa namerom da ostvare enormnu protivpravnu imovinsku korist.

Svesni vrednosti intelektualne svojine, potencijala Interneta i sofisticiranosti kompjuterskih tehnologija, oni nezakonitim radnjama uslovljavljaju egzistiranje krivičnih dela koja su po svojoj pravnoj prirodi specifična i zahtevaju studiozni pristup.

Kvalitet Zakonske regulative, mobilnost informatičkih kadrova, asocijacija, relevantnih državnih institucija, proučavanje uporedne sudske prakse i iskustava, i kontinuirana edukacija su preduslovi uspešne borbe protiv kompjuterskog kriminala usmerenog ka intelektualnoj svojini u Srbiji i Crnoj gori.

DISTRIBUCIJA PIRATSKOG SOFTVERA

25. Aprila 2003. godine Williamu Fitzgeraldu, 53, iz Arlingtona, Virginia izrečena je kazna za distribuiranje piratskog softvera preko Interneta u federalnom okružnom sudu u Alexandri, Virginia. Fitzgerald je 3. Februara 2003. godine priznao krivicu po jednoj tački optužbe za krivično delo povrede autorskog prava 25. Aprila 2003. godine U.S. Okružni sudija Gerald Bruce Lee izrekao je kaznu Mr. Fitzgerald u trajanju od 4 meseca u kućnom pritvoru i \$3,000 novčane kazne. Suočava se sa maximum zatvorske kazne od tri godine i \$250,000 novčane kazne.

Fitzgerald je delovao preko svog website dostupnog javnosti tako što je nudio piratske kopije bussines softvera. Među njima su bili programi proizvedeni od stane Adobe, Macromedia, Autodesk i Microsofta. Dokaz sproveden tokom istrage je stotine piratskih softvera koji su bili downloaded sa njegovog website do korisnika širom sveta za vreme 6 meseci za koje i odgovara. Nesporno je da je vrednost reprodukovanog i distribuiranog softvera iznosi između 40.000\$ i 70.000\$.

"Mi ćemo nastaviti da krivično gonimo individualce kao gospodina Fitzgeralda koji distribuiraju piratske softver iako ne ostvaruju tom prilikom imovinsku korist. Ovo gonjenje je drugi korak u našem kontinuiranom naporu da eliminišemo kriminal intelektualne svojine na Internetu." Ovo je izjavio tužilac Mc Nulty.

Fitzgerald je okrivljen shodno Zakonu pod nazivom No Electronic Theft ("NET") iz 1997. Act koji definiše da se ima smatrati ilegalnim reprodukovanje ili distribuiranje velike skale autorskih dela kao što su softver programi čak iako radnje okrivljenog nisu usmerene ka komercijalnom cilju ili za privatnu finansijsku dobit. Ovaj slučaj analiziran jer je okrivljenom izrečena kazna koja očigledno ima i preventivni karakter obzirom da okrivljeni nije ostvario protivpravnu korist. Uvidom i u označeni Zakon uočava se precizno određeni i taj vid kriminalnog delovanja izvršilaca.

ILEGALNA PRODAJA FILMOVA PREKO INTERNETA

Andre Pnewski, 20, of St. Paul, Minnesota, priznao je krivicu pred Honorable Alan Kay, United States Magistrate Sudu, shodno optužnici za krivično delo povrede autorskog prava za ilegalne prodaje filmova preko Interneta.

Pnewskom je izrečena kazna od 6 meseci kućnog pritvora sa elektronskim nadzorom, 4 godine uslovno, i nadoknade od \$7,170.00, koje mora da plati Filmskom Udruženju Amerike. Pnewski je prilikom priznanja potpisao dekret o pristanku kao deo ugovora o priznanju da se lišava i uništava kompjuter oprema koju je koristio za reprodukciju filmova i CD-Rs na kojima je snimao filmove koji su konfiskovani nakon pretresa njegovog stana od strane FBI.

Slučaj prodaje ilegalnih filmova od strane Pnewskog je prvo krivično gonjenje u U.S. Filmovi koji su bili piratizovani su bili Kralj prstenova, Dve kule Hulk, Matrix. Prilikom hapšenja on je dao izjavu da je video upozorenje FBI na početku prikazivanja filmova, ali nije obraćao pažnju u tom smislu. Dodao je tom prilikom da prodajući ilegalno filmove da ništa nije loše mislio hteo je samo da zaradi nešto novca.

Državni tužilac u slučaju Pnewski potencirao je sledeće: "Krivična dela intelektualne svojine nisu ništa manje nego prevara rada drugih ljudi napora i umetničkih talenata. Ova dela imaju negativan uticaj na muzičku, filmsku industriju i mi ćemo agresivno goniti te slučajeve".

Praksa komunikacije sa medijima organi gonjenja u U.S. je da se oni deklariraju u smislu opravdanja krivičnog gonjenja dajući svoje stavove u vezi pravne zaštite oštećenih u konkretnom slučaju nosioce prava intelektualne svojine. Ovakvo određenje je veoma bitno jer se na taj način javnost upoznaje sa tim krivičnim delima i delovanjem organa gonjenja u pravcu zaštite prava intelektualne svojine. Praksa neposrednog izjašnjenja tužilaca u vezi konkretnih izvršenja krivičnih dela trebala bi da otpočne i kod nas. Time bi se postigla veća pravna sigurnost građana i zasigurno suzbio kriminal generalno kao i kompjuterski usmeren ka pravima intelektualne svojine.

Specifičnost ovog slučaja se ogleda da je prvi put Federalni sud U.S. doneo presudu po pitanju ilegalne prodaje filmova shodno U.S.C. Kako je okrivljeni nezakonito postupao u periodu od 24. Marta 2003. godine do 13. Avgusta 2003. god a konačna presuda doneta 24. Februara 2004. god., evidentno je ekspeditivno postupanje Suda i organa gonjenja.

NEOVLAŠĆENA UPOTREBA ŽIGA

Sud Okruga Orange California U.S prvi put je u svojoj praksi presuđivao u krivičnom predmetu kompjuterskog kriminala a u vezi intelektualne svojine, konkretno povrede prava na registrovane žigove čuvene Compaq kompanije.

Sud je proglasio Tony Minh Nguyen, 37, u prvom pojavljivanju proglasio krivim na osnovu optužnice koja ga je teretila da je u periodu od Avgusta 2000. godine do Decembra 2000. godine u svojstvu ovlašćenog lica izdao naredbu zaposlenim u kompjuterskoj kompaniji Dynasty, čija je delatnost snabdevanje kompjuterskom opremom da neovlašćeno koristi Compaqove registrovane žigove u sticanju protivpravne imovinske koristi.

Naime, shodno direktivi okrivljenog njegova kompanija je otpočela kupovinu Compaqovih zastarelih memorijskih komponenti, sa kojih su uklonjeni znakovi Compaqa i prilepljeni na memorijske module koji nisu bili proizvedeni od strane Comapaqa, kreirajući tako proizvod koji se suštinski nije razlikovao od originalnog Compaqovog proizvoda i koji je prodavan kao original Compaq.

Tokom istrage dokazi upućuju da je kompanija koja je postupala nezakonito neovlašćenim korišćenjem Compaq žigova stekla protivpravnu imovinsku korist između \$5-\$7miliona od prodaje kompjuter memorijskih modula. Istraga je otpočela vraćanjem proizvoda od strane kupaca za koje je Compaq utvrdio da su lažni i da potiču od kompjuterske kompanije Dynasty. Nakon otkrivanja FBI je preuzeo dalju istragu.

Okrivljeni je odmah posle prvog pojavljivanja i utvrđivanja da je kriv po optužnici za prodaju i proizvodnju kompjuter memorijskih modula, povređujući žigove Compaq njihovim neovlašćenim korišćenjem uhapšen a inače, suoučava se sa mogućom kaznom od 20 godina zatvora i novčanom kaznom od \$4miliona.

NEOVLAŠĆENO KORIŠĆENJE KOMUNIKACIJA

30.Maja 2003.godine Sud Okruga Ohajo doneo je presudu kojom je Donald Sockloskie star 51, osuđen na zatvorsku kaznu u trajanju od 12 meseci i jedan dan zbog proizvodnje, prodaje i distribucije opreme korišćene u vezi sa neovlašćenom deskripcijom satelitskih televizijskih signala. Takođe mu je izrečena i kazna nadzora u trajanju od dve godine nakon izdržavanja zatvorske kazne i plaćanje štete Direct TV u iznosu od \$9,000,000.

Okrivljeni je u periodu počev od Januara 1999.godine i Septembra iste godine proizvodio, asemblovao, modifikovao, prodavao i distubirao u proseku 4,500 električnih uređaja znajući da će isti biti korišćeni u svrhu ilegalne deskripcije satelita Direct TV i neovlašćeni prijem programa koji se plaćuju kao i na kanalima HBO, Showtime and Cinemax bez plaćanja uobičajnih naknada koje su podrazumevaju za satelitske stanice tog tipa.

Analizirajući napred gore predstavljene krivične predmete u vezi kompjuterskog kriminala uperenog ka pravima intelektualne svojine u U.S. uočava se da su izrečene kazne kao i naknade štete izuzetno visoke. Cilj izricanja strogih kazni ima preventivni karakter suzbijanja kompjuterskog kriminala i stavljanje akcenata na pravnu zaštitu prava intelektualne svojine. Što se tiče određivanje novčanih iznosa na ime pričinjene štete oštećenih ona se ne određuje paušalno nego prema stvarnoj šteti koja je pretrpljena izvršenjem krivičnih pravnih radnji okrivljenih. Ta činjenica određivanja pravične štete ukazuje na pravu vrednost prava intelektualne svojine.

Dalje, da se uočiti efikasnost u procesuiranju krivičnog postupka i u delovanju FBI prilikom otkrivanja počinitelaca i koncentracije dokaza radi njihovog privođenja.

Imajući u vidu kvalitet zakonske regulative kroz uporednu analizu zakonodavstava U.S., jasni su napori da svi postojeći vidovi ispoljavanja kompjuterskog kriminala budu pre svega zakonski tretirani. Time se postiže apsolutna pravna sigurnost pre svega nosioca prava intelektualne svojine koji su najviše ugroženi eksponiranjem kompjuterskog kriminala.

Imperativ zakonske regulative je efikasno prilagođavanje novim oblicima kompjuterskog kriminala. Svaki taj novi vid kompjuterskog kriminala mora imati zakonski okvir. Stvaranjem uslova za česte revizije zakonskih propisa u smislu praćenja manifestacije kompjuterskih krivičnih dela mora biti prioritet zakonodavnih organa Srbije i Crne gore. Međutim da bi ovaj koncept mogao da zaživi potrebno je što hitnije ratifikovati i sprovesti Cybercrime Konvenciju.

Pakt za stabilnost –inicijativa za elektronsku Jugoistočnu Evropu je u oktobru 2002. godine održao sastanak u Beogradu na kome je postignut pismeni consensus usvajanja Plana za razvoj Informatičkog društva ID Jugoistočne Evrope. Jedna od aktivnosti je bila i ratifikacija i sprovođenje Cybercrime konvencije do marta 2003. godine. Nažalost, neizvršenje ove aktivnosti faktički uslovljava usporavanje procesa pravne zaštite prava intelektualne svojine ugroženu delovanjem na prostoru Srbije i Crne gore.

Važnost ratifikacije i sprovođenje Cybercrime konvencije u što kraćem roku usloviće da se Srbija i Crna gora pridruže borbi protiv kompjuterskog kriminala generalno na internacionalnom nivou. Obzirom da Konvencija nalaže donošenje nacionalnih pravnih propisa u tom smislu će se kvalitet pravne zaštite povređenih dobara u koje spadaju i prava intelektualne svojine poboljšati i pre svega usaglasiti sa pozitivnim propisima drugih zemalja. Npr. U.S. je potpisala Cybercrime Konvenciju Saveta Evrope 23. Novembra 2001 godine u Budimpešti.

Inače U.S. je preko Ministarstva Pravde imao aktivnu ulogu u drafting procesu usvajanja Cybercrime Konvencije iako je bio u prvo vreme posmatrač pored Kanade, Japana i Južne Afrike.

Primarni razlozi potpisivanja konvencije kojoj je prethodila i javna rasprava su:

- 1) zahtev da zemlje potpisnice uspostave sigurne sustinske prekršaje u oblasti kompjuterskog kriminala
- 2) zahtev da zemlje potpisnice usvoje domaća proceduralna prava u vezi istraživanja kompjuterskog kriminala
- 3) da obezbede jaku osnovu za primenu internacionalne pravne kooperacije u borbi protiv izvršenja krivičnih dela pomocu kompjuterskih sistema.

ZAKLJUČAK

Prioriteti delovanja u borbi protiv kompjuterskog kriminala na teritoriji Srbije i Crne Gore su obezbeđivanje kvaliteta zakonske regulative koja mora biti u skladu sa Cybercrime Konvenciju. To prethodno podrazumeva hitnu ratifikaciju i sprovođenje ovog prvog multilateralnog sporazuma sačinjenog specijalno da označava probleme izložene shodno internacionalnoj prirodi kompjuterskog kriminala.

Mobilnost informatičkih i pravnih struktura u koordinaciji sa Vladom mora biti podignut na najviši mogući nivo obzirom da je kompjuterski kriminal usmeren ka pravima

intelektualne svojine u širokim razmerama prisutan u Srbiji i Crnoj Gori. Tu se pre svega misli na pirateriju (filmsku muzičku softversku).

Imajući u vidu da i druge zemlje imaju istu vrstu problema proučavanje uporednih iskustava od strane specijalizovanih stručnih kadrova Srbije i Crne Gore omogućiće da slični mehanizmi zaštite mogu biti od koristi protiv aktuelne piraterije i drugih krivičnih kompjuterskih dela u vezi sa pravima intelektualne svojine. Npr. Piratsko muzičko tržište u Italiji u 2001. godini imalo je vrednost \$119, zauzimajući 6 mesto u Evropi 2002. godine Italijanska vlada je pooštrila Anti-piratsku kontrolu 200% strožiju u odnosu na alarmantnu 2001. godine i postavila kao imperativ usvajanje EU Copyright Direktive bez odlaganja.

Jedan od vidova borbe protiv kompjuterskog kriminala je stalna edukacija kroz česte treninge koji obezbeđuju uspešnost u otkrivanju krivičnih dela, dokaze i samih počinoca. Edukacija u tom smislu mora biti na nivou saradnje sa predstavnicima zemalja koje imaju zavidne uspehe u borbi protiv kompjuterskog kriminala i na internacionalnom nivou.

Uspešnost borbe protiv kompjuterskog kriminala fokusiran ka pravima intelektualne svojine podrazumeva osnivanje specijalizovane asocijacije koja bi okupila kako informatičke kadrove tako i specijalizovane stručnjake za prava intelektualne svojine, pravne eksperte za kompjuterski kriminal koji će delovati u pravcu studoznog pristupa i urgentnih akcija sprečavanja i borbe protiv kompjuterskog kriminala koji ugrožava prava intelektualne svojine.

Imajući u vidu napred izneto stvoriće se adekvatan mehanizam koji će moći da funkcioniše u skladu sa međunarodnim standardima i samim tim motivisati poslovni interes nosilaca prava intelektualne svojine za tržište Srbije i Crne Gore.

LITERATURA

- [1] Convention on Cybercrime 23.XI.2001.
- [2] The Economic Espionage Act 1996
- [3] The No Electronic Theft (NET) Act 1997